

Både inflation och arbetslöshet?

SNS konjunkturråd där jag själv var med kom i december med en konjunkturprognos och en skiss till en ekonomisk politik för 1975. I januari kom Gunnar Sträng med Finansplanen som också innehåller dessa två beståndsdelar. Eftersom det finns skillnader pågår nu en debatt om vem som har rätt eller åtminstone ligger närmast sanningen. Sträng har i huvudsak kunnat dra sina vanliga omdömen upphängda på nyckelord som kateder, skrivbord och intellektuell.

Emellertid är skillnaderna inte så dramatiska som debatten ger intryck av. Finansministern föreslår ungefär samma politik vad gäller näringslivets investeringar i maskiner, byggnader och lager som konjunkturrådet. Även han vill förstärka arbetsmarknadspolitiken, ta upp statliga lån utomlands och komma med ytterligare stimulanser senare (efter kontakter med något mittparti för man förmoda). Skillnaderna mot konjunkturrådet är två: (1) han har en mera optimistisk prognos och behöver därför inte samma omfattande stimulansprogram för att nå samma mål som konjunkturrådet uppställer, nämligen hög sysselsättning i den kommande lågkonjunkturen, (2) han tycker konjunkturrådets ambition att få ner inflations-takten är helt orealistisk. Låt oss se lite närmare på den första av dessa båda frågor.

Finansministern tror att exporten, den privata konsumtionen och lagerinvesteringarna skall stiga mer än konjunkturrådet säger. Exportutvecklingen blir bättre därför att andra länder och särskilt då Västtyskland och Förenta staterna kommer att stimulera sina ekonomier. Mot detta måste emellertid invändas att den stimulans som hitintills kommit efter de prognoser konjunkturrådet byggde på är nästan bara tomma gester. President Fords nyligen framlagda program är möjligtvis kontraktivt. Både Västtyskland och Förenta staterna har val först 1976 på hösten och vill antagligen ta chansen att knäcka inflationsförväntningarna med en lågkonjunktur under 1975 för att kunna expandera utan större inflation halvåret innan valet. Vidare skall vi komma ihåg att prognosen för Förenta staterna är en *minskning* av nationalprodukten med 2 procent för andra året i följd. Andra länder tenderar att göra som Sträng och vänta på båda ekonomiska stormakterna.

Slutsatsen är att stimulanspolitiken utomlands blir för liten och kommer för sent för att få någon större effekt under 1975. Dessutom strävar alla finansministrar att liksom Sträng ge expansionen en importsnål inriktning vilket minskar vårt utbyte i form av exportökningar. Ett annat orosmoln är att Storbritannien och Danmark som är vår största respektive

fjärde största exportmarknad kan komma i sådant trångmål att de tvingas ingripa mot sin import.

På plussidan har vi därför egentligen bara den svenska exportindustrins möjligheter att öka sina marknadsandelar utomlands. Detta kan nog väntas inträffa och särskilt då i oljeländerna av två olika skäl. För det första är det lättare att öka ens marknadsandel när marknaden växer snabbt, vilket är fallet i högsta grad i oljeländerna. För det andra är svensk industri specialiserad på investeringsvaror och, ännu viktigare på nyckelfärdiga fabriker vilket oljeländerna med sin vanligen svaga industriella tradition har särskilt stort behov av. Kanske är också Sveriges utrikespolitik i det förflutna hävstång i det sammanhanget.

Jag finner således att Sträng visserligen kan tänkas ha mera rätt än konjunkturrådet när det gäller exportutvecklingen, men i så fall inte av det skäl han anger. I-ländernas konjunktur blir t o m sämre än rådet fruktade.

Den privata konsumtionen stiger kanske så mycket som Sträng hoppas på om framtidsutsikterna ter sig ljusa, avtalsförhandlingarna går smidigt och folk behöver förnya olika varaktiga konsumtionsvaror. Det mesta pekar dock på motsatsen. Stimulans till den privata konsumtionen blir nödvändig och kommer säkert, men den blir för liten och för sen om jag har fattat finansministern rätt.

Finansministerns tro på en kraftig ökning av lagerinvesteringarna är det mest kontroversiella i hans prognos. Det förefaller helt otroligt att lageruppbyggnaden skulle bli lika stor 1975 som 1974 tvärtemot alla erfarenheter från liknande konjunkturlägen. Efter att noggrant ha läst Finansplanen och uppmärksamt ha lyssnat till Strängs egna presentationer av den kan jag inte dra någon annan slutsats än att han borde ha kommit till en mindre optimistisk prognos för efterfrågeutvecklingen under 1975. Hade han gjort det hade han också tvingats föreslå kraftigare stimulansåtgärder och därmed hade skillnaderna mellan Finansplanen och konjunkturrådets rapport blivit obetydlig.

Regeringen och mittpartierna uppskjuter stimulanspolitiken, medan löneförhandlingarna bygger på förväntningar om en internationell prisutveckling räknat i D-mark som sannolikt inte blir av när lågkonjunkturen fördjupas. Det är bäddat för både arbetslöshet och inflation till hösten och i värsta fall därjämte en devalvering mot D-mark. Då skall vi återkomma till frågan om vems övningar som har varit akademiska.

Nils Lundgren